

HBSC 2021/22: ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Πώς επηρεάστηκαν οι μαθητές και οι
μαθήτριες από την Πανδημία του Covid-19

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας

Ιούλιος 2023

Η διεθνής έρευνα Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ)¹ διεξάγεται κάθε τέσσερα χρόνια και παρέχει διεθνή συγκριτικά στοιχεία σχετικά με την υγεία, την ποιότητα ζωής, το κοινωνικό περιβάλλον και τις συμπεριφορές υγείας παιδιών σχολικής ηλικίας (11, 13 και 15 χρόνων). Έχει αναγνωριστεί διεθνώς ως μια έγκυρη πηγή πληροφοριών για θέματα υγείας των εφήβων υιοθετώντας τη θέση ότι η υγεία περικλείει φυσικές, κοινωνικές αλλά και συναισθηματικές πτυχές.

Η έρευνα HBSC πραγματοποιείται από το 1983 και σε αυτή συμμετέχουν περίπου 50 χώρες διεθνώς. Μετά από απόφαση του υπουργικού συμβουλίου (#290/2018) η έρευνα τέθηκε υπό την αιγίδα των Υπουργείων Υγείας και Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΑΝ), ενώ η υλοποίηση της γίνεται από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ), του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου του ΥΠΑΝ.

Η Πιλοτική Έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2018 και σε αυτήν συμμετείχαν 1182 μαθητές/μαθήτριες από 61 σχολεία. Η Κύρια Έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Νοεμβρίου 2021 – Απριλίου 2022 με τη συμμετοχή 4818 μαθητών/μαθητριών από συνολικά 212 σχολεία (276 τμήματα), τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Για τη συλλογή των δεδομένων έγινε χορήγηση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου μαθητή/μαθήτριας. Έγινε, επίσης, χορήγηση ερωτηματολογίου σχολείου (200 σχολεία).

Τα διεθνή αποτελέσματα της έρευνας HBSC 2021/22 αναμένεται να δημοσιευτούν σε τέσσερα θεματικά κύματα (waves)² από τον Οκτώβριο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2023. Πέρα από τη δημοσίευση των τεσσάρων αυτών θεματικών, στις 28 Ιουνίου 2023 ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας που αφορούν στην πανδημία του COVID-19 και τις επιπτώσεις που είχε στην υγεία και στην ευεξία των παιδιών. Τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν σε τέσσερα μέρη, υπό μορφή σύντομων εκθέσεων (reports)³ και περιλαμβάνουν

¹ <http://keea-hbhc.pi.ac.cy/hbhc/>

² 1. Οκτώβριος 2023: Αρμονία στην Υγεία: Κατανόηση της Ψυχικής Υγείας και της Ευεξίας των Εφήβων (Harmony in Health: understanding adolescent mental health and well-being).

2. Νοέμβριος 2023: Ορίζοντες Υγείας των Εφήβων: Αποτελέσματα και Συμπεριφορές (Adolescent health horizons: outcomes and behaviors)

3. Νοέμβριος 2023: Σημείο Αιχμής: Σύγχρονοι Κίνδυνοι στην Εφηβεία (Tipping point: contemporary risks in adolescence)

4. Δεκέμβριος 2023: Υγεία στην εφηβεία και κοινωνικά πλαίσια (Shaped by settings: Adolescence health and social contexts).

³ **Έκθεση 1:** Ηλικία, φύλο και τάξη: πώς η πανδημία COVID-19 επηρέασε τα παιδιά σχολικής ηλικίας στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια του ΠΟΥ (Age, gender and class: how the COVID-19 pandemic affected school-aged children in the WHO European Region): <https://apps.who.int/iris/handle/10665/369715>

Έκθεση 2: Ένα δίκτυο φροντίδας: η σημασία της κοινωνικής υποστήριξης για τους/τις έφηβους/έφηβες στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια του ΠΟΥ κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 (A network of care: the importance of social support for adolescents in the WHO European Region during the COVID-19 pandemic): <https://apps.who.int/iris/handle/10665/369716>

Έκθεση 3: Πλοήγηση σε αχαρτογράφητη περιοχή: κλείσιμο σχολείων και εμπειρίες εφήβων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια του ΠΟΥ (Navigating

δεδομένα από 22 χώρες συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου, που χρησιμοποίησαν στο ερωτηματολόγιο το προαιρετικό πακέτο ερωτήσεων που αφορούσε στην πανδημία του COVID-19.

Τα αποτελέσματα των τεσσάρων εκθέσεων που αφορούν στις 22 συμμετέχουσες χώρες συνοψίζονται ως ακολούθως:

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19:

- Οι σχέσεις με την οικογένεια και τους/τις φίλους/φίλες βελτιώθηκαν.
- Η ψυχική υγεία, η σωματική δραστηριότητα και οι σχολικές επιδόσεις επηρεάστηκαν αρνητικά.
- Τα κορίτσια, οι μεγαλύτεροι/μεγαλύτερες σε ηλικία έφηβοι/έφηβες και όσοι/όσες προέρχονται από λιγότερο εύπορες οικογένειες έχουν βιώσει περισσότερες αρνητικές επιπτώσεις.
- Οι εμπειρίες των εφήβων ήταν ποικίλες και περίπλοκες

Επιπλέον:

- Οι έφηβοι/έφηβες που ανέφεραν θετικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 έχουν λάβει υποστήριξη από την οικογένεια, τους εκπαιδευτικούς, τους συμμαθητές/συμμαθήτριες και τους/τις συνομηλίκους/συνομήλικές τους.
- Η δύναμη της υποστήριξης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης δεν μπορεί να υποτιμηθεί, είτε αυτή προέρχεται από την οικογένεια, τους/τις φίλους/φίλες, τους/τις εκπαιδευτικούς είτε τους/τις συνομηλίκους/συνομήλικες. Η κοινωνική υποστήριξη, επομένως, αποτελεί «σανίδα σωτηρίας» σε δύσκολους καιρούς καθώς ενισχύει την ανθεκτικότητα, απαλύνει τα βάρη και προάγει την ευεξία.
- Οι έφηβοι/έφηβες έχουν νιώσει το αρνητικό αντίκτυπο της πανδημίας του COVID-19. Χαρακτηριστικά, το 30% των εφήβων αναφέρουν αρνητικό αντίκτυπο στην ψυχική τους υγεία.
- Η ψυχική υγεία των εφήβων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 επηρέασε τη σχολική τους επίδοση και τις οικογενειακές τους σχέσεις.
- Σχεδόν το 50% των εφήβων παρουσίασαν αυξημένα αισθήματα σχολικής πίεσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.
- Το 16% των εφήβων ανέφερε χαμηλά επίπεδα ικανοποίησης από τη ζωή κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

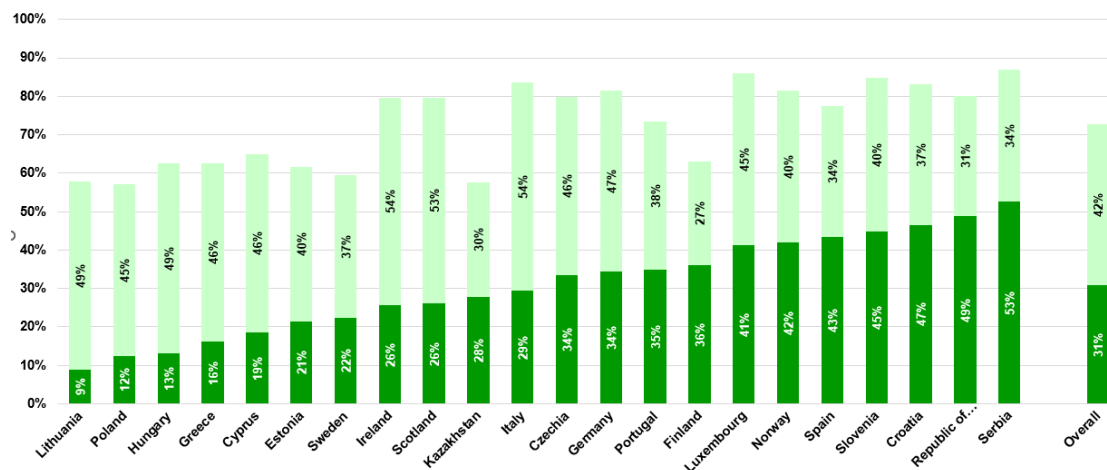
Σε σχέση με τα αποτελέσματα της Κύπρου, φαίνεται ότι οι απαντήσεις των μαθητών/μαθητριών ακολουθούν την τάση των μαθητών/μαθητριών των 22 χωρών. Αξίζει να σημειωθεί, όμως, ότι η Κύπρος ανήκει στις χώρες (μαζί με την Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία, Πολωνία και Ουγγαρία, Εικόνα 1) όπου μικρό ποσοστό εφήβων (Κύπρος: 19%, Μέσος όρος: 31%) ανέφερε θετική επίδραση της πανδημίας στους περισσότερους τομείς της ζωής του σε σύγκριση με άλλες

uncharted territory: school closures and adolescent experiences during the COVID-19 pandemic in the WHO European Region): <https://apps.who.int/iris/handle/10665/369723>

Έκθεση 4: Διαχείριση κρίσης: εμπειρίες πανδημίας COVID-19 και ψυχική υγεία και ευεξία των εφήβων στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια του ΠΟΥ (Coping through crisis: COVID-19 pandemic experiences and adolescent mental health and well-being in the WHO European Region): <https://apps.who.int/iris/handle/10665/369474>

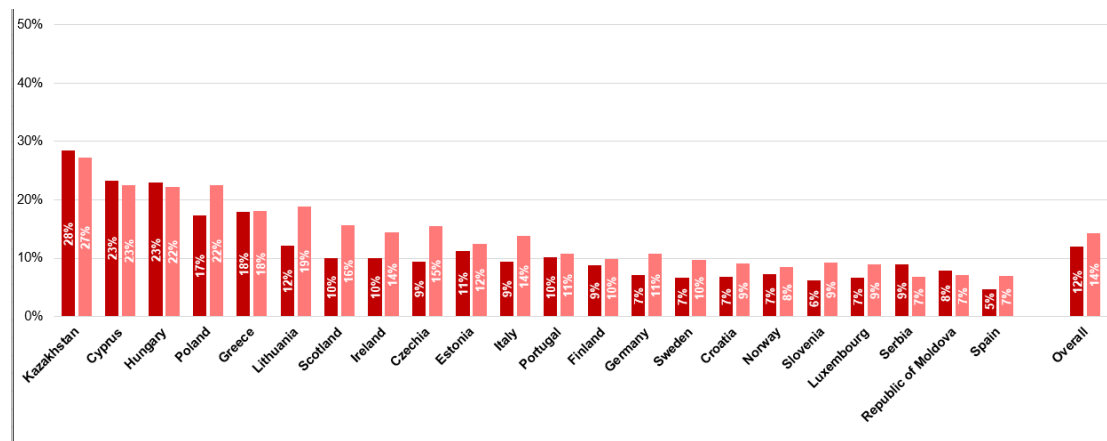
χώρες της νότιας Ευρώπης (Σλοβακία, Κροατία, Σερβία, Μολδαβία) όπου πολύ μεγαλύτερο ποσοστό εφήβων ανέφερε θετική επίδραση στους περισσότερους τομείς της ζωής.

Εικόνα 1. Θετική επίδραση της πανδημίας στις συμμετέχουσες χώρες⁴

Επιπλέον, το ποσοστό των παιδιών που δηλώνει αρνητικές επιπτώσεις στους περισσότερους τομείς της ζωής του, λόγω της πανδημίας στην Κύπρο είναι το δεύτερο υψηλότερο ανάμεσα στις συμμετέχουσες χώρες (με πρώτο το Καζακστάν, Εικόνα 2).

Εικόνα 2. Αρνητική Επίδραση της πανδημίας στις συμμετέχουσες χώρες⁵

Στις εν λόγω εκθέσεις, προτείνονται οι ακόλουθοι τρόποι υποστήριξης των παιδιών που έχουν επηρεαστεί από την πανδημία του COVID-19:

1. Ενίσχυση των μέτρων προαγωγής της ψυχικής υγείας
2. Στήριξη κοριτσιών και μεγαλύτερων σε ηλικία παιδιών
3. Προτεραιότητα στη δια ζώσης εκπαίδευση/μάθηση

⁴ Με ανοικτό πράσινο φαίνεται το ποσοστό των μαθητών/μαθητριών που ανέφερε θετικές επιδράσεις της πανδημίας σε 50% των περιοχών της ζωής του και με σκούρο πράσινο το αντίστοιχο ποσοστό που ανέφερε θετική επίδραση στις περισσότερες περιοχές της ζωής του.

⁵ Με σκούρο κόκκινο φαίνεται το ποσοστό των αγοριών και με ανοικτό κόκκινο των κοριτσιών

4. Αντιμετώπιση της εισοδηματικής ανισότητας

Συμπερασματικά, η HBSC αξιολογεί ένα εκτεταμένο εύρος συμπεριφορών υγείας σε παιδιά σχολικής ηλικίας. Το ΚΕΕΑ θα προχωρήσει σε ανάρτηση της εθνικής έκθεσης αποτελεσμάτων που περιλαμβάνει όλες τις θεματικές της έρευνας, για να αποτελέσει έναυσμα για δημόσιο διάλογο σε σχέση με την υγεία, και την ευεξία, τις συμπεριφορές υγείας και το κοινωνικό πλαίσιο της υγείας των παιδιών όσο και της βάσης δεδομένων, έτσι ώστε αυτή να καταστεί προσβάσιμη στην εκπαιδευτική και ερευνητική κοινότητα.

Το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας θα επικεντρωθεί στην αξιοποίηση των δεδομένων της έρευνας, με στόχο τη βελτίωση συγκεκριμένων πτυχών του εκπαιδευτικού συστήματος και την προαγωγή της υγείας των παιδιών σχολικής ηλικίας. Δεδομένης της τακτικής, πλέον, συμμετοχής της Κύπρου στη διεθνή έρευνα HBSC αναμένεται η διαμόρφωση πιο ξεκάθαρης εικόνας όσον αφορά στο επίπεδο βελτίωσης στους τομείς που εξετάζει η εν λόγω έρευνα. Η διεξαγωγή συγκριτικών μετρήσεων για όλες τις πτυχές που εξετάζει η έρευνα, η οποία θα καταστεί εφικτή μελλοντικά, θα δώσει τη δυνατότητα στη χώρα μας για περαιτέρω αναδιαμόρφωση, προσαρμογή και σχεδιασμό σχετικών πολιτικών.